

Олександр Михайлик,

кандидат юридичних наук, докторант
кафедри управління безпеки,
правоохоронної та антикорупційної діяльності
ПрАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління
персоналом»

УДК 343.85:343.811

Кримінологічне моделювання запобігання насильству в установах виконання покарань

Кримінологічна наука останнім часом швидко і впевнено переходить від суто описових методів та інтуїтивної суб'єктивної ймовірності до широкого використання логіко-математичного інструментарію, що дозволяє реалізувати системний підхід, синергетичні алгоритми кримінологічних явищ та сучасні можливості комп'ютерних програм.

Враховуючи все вищезазначене, уявляється, що метою кримінологічного моделювання має бути створення узагальнених моделей реальних кримінологічних явищ та процесів, які дозволяють отримувати нові знання про об'єкти, що їх вивчає кримінологія.

В Україні розробкою питань кримінологічного моделювання запобігання злочинності предметно займались науковці-кримінологи: І. Г. Богатирьов, А. І. Богатирьов, О. О. Білоусова, О. М. Ведерникова, Б. М. Головкін, О. М. Гумін, С. Ф. Денисов, В. М. Дрьомін, О. В. Закревський, О. Г. Колб, М. М. Клюєв,

К. В. Корсаков, Р. М. Кульбаєв, М. О. Ларченко, В. В. Шарапова та інші.

Метою статті є висвітлення теоретичних засад кримінологічного моделювання запобігання насильству в установах виконання покарань. Методологія статті забезпечується ефективним методом для отримання нових знань про закономірності, прямі та зворотні залежності, якісні зміни та динамічні процеси розвитку кримінологічних явищ. Перевагою кримінологічного моделювання є наступна його властивість: для опису досить різних, не пов'язаних між собою явищ, можна використовувати один і той самий математичний апарат, бо явища, викликані різними причинами, мають схожі механізми функціонування.

Загалом, моделювання – головна категорія теорії пізнання. На ідеї моделі ґрунтуються всі методи наукових теоретичних і практичних досліджень [8, с. 15]. Якщо говорити про кримінологічне моделювання проце-

сів, то процес запобігання злочинності є важливим предметом дослідження в межах окреслених проблем через його безпосередній зв'язок з головною метою кримінологічних пошуків, а саме: зниження рівня злочинності в суспільстві до соціально толерантного.

Наукова новизна статті полягає у тому, що вивчаючи проблему насильства в установах виконання покарань ми вперше за допомогою математичних методів комплексно дослідили кримінологічне моделювання запобігання насильству в установах виконання покарань і сформулювали наукові підходи до вирішення даної проблеми.

Кримінологічне моделювання за допомогою математичних методів, як зауважує вітчизняний вчений Г. П. Повещенко – є технологічною основою системного аналізу та складовою системного підходу, а тому труднощі такого моделювання суттєво зростають у міру зростання складності його предмету. Основними принципами системного підходу до моделювання на думку дослідника є принцип цілісності і принцип зворотного зв'язку. До того ж, будь-яка модель має бути узгодженою з оточенням [6, с. 288].

Саме специфіка оточення в установах виконання покарань (далі – УВП) є тим чинником, що дозволяє говорити про ряд особливостей моделювання систем даного виду. І у випадку кримінологічного моделювання запобігання насильству в УВП його сенс полягає в тому, що модель є значно простішою за прототип, але натомість відображує принципові властивості процесу запобігання. Саме тому за нашими дослідженнями поведінка засудженого в місцях не-свободи дуже часто мотивується не логікою, а почуттями. Спроби персоналу установ виконання покарань усунути емоційний фактор поведінки засудженого іноді призводять до руйнації його особистих цінностей.

Враховуючи той факт, що процеси, які пов'язані з даними явищами

вивчають різні науки, кримінологія не є виключенням. Серед таких процесів можна назвати: вчинення злочину, віктимну поведінку, запобігання злочинності тощо. Взагалі, для успішної реалізації кримінологічного моделювання необхідно розуміти принципovu сутність процесу, що моделюється. Так, суспільні протиріччя, що їх вважають глобальними причинами злочинності, породжуються різницею у сприйнятті світу індивідуальному та колективному і тісно пов'язані з «ієрархією потреб» людини (в порядку зростання): фізіологічні потреби, потреби безпеки, соціальні потреби, потреби поваги, потреби самореалізації. Людина має багато способів задоволення своїх потреб. Одним із них є злочинний спосіб життя або прийняте в конкретній життєвій ситуації рішення порушити норми кримінального закону.

Основними суспільними негараздами (що породжують насильство) є: злочинність, тероризм, війни; міжнаціональні, міжрелігійні, міждержавні конфлікти; природні та техногенні катастрофи, вичерпність ресурсів; епідемії, хвороби, скорочення населення; економічні й соціальні кризи; відсутність довіри до влади і ЗМІ; страх за майбутнє; збагачення не за результатами праці, корупція, відсутність дисципліни; насильство, несправедливість, невизначеність, безвихідь [6, с. 436].

Для насильства в УВП особливе значення мають: фактор страху за майбутнє, прагнення до незаконного збагачення, корупційна складова пенітенціарної системи, недоліки дисципліни в УВП, потурання окремим проявам насильства серед засуджених з боку персоналу, прояви несправедливості щодо засуджених, невизначеність становища окремих засуджених, безвихідь та неможливість у законний спосіб вплинути на психотравмуючу ситуацію.

Зважаючи, що предметом будь-якого кримінологічного дослідження, з точки зору моделювання, є певний фактор, а також проблема, для вирі-

шення якої цей фактор досліджується, а в кінцевому вигляді система, яку використовують для розв'язання процедурних задач і розробки методів фіксації елементів та їх зв'язків, елементами системи запобігання злочинності в УВП є такі фактори: причини, що породжують насильство в УВП; наслідки такого насильства та наслідки запобіжної діяльності; умови запобіжної діяльності, що мають системний характер; взаємозалежності, що існують між формами прояву насильства в УВП та методами і прийомами запобіжної діяльності.

Об'єктом кримінологічного моделювання запобігання насильству в УВП є діяльність людей, які професійно займаються запобіганням насильству, і умови, за яких ця діяльність реалізується. У той же час, системним аналізом об'єкта кримінологічного моделювання запобігання насильству в УВП є дослідження гіпотетичної моделі запобіжної діяльності як цілісної системи, яка складається з елементів та їх зв'язків. При цьому необхідно зафіксувати її внутрішні та зовнішні зв'язки, структуру та сформулювати гіпотези про механізми її функціонування. В такий спосіб модель стане емпірично обґрунтованою.

Про значну поширеність насильства в УВП головним чином свідчать неофіційні дані, що обумовлено надзвичайно високим рівнем латентності таких проявів. Офіційні звіти містять відомості про випадки насильства в УВП, що стали предметом судового розгляду. Так звіт Державної судової адміністрації (Форма №7) за 2018 рік містить відомості про засуджених у звітному періоді, що: 1) на момент вчинення злочину утримувалися в установі виконання покарань, під вартою; 2) засуджених, що вчинили злочин у період відбуття покарання в місцях позбавлення чи обмеження волі або арешту [7]. Тобто до першої звітної категорії входять також особи, які очікували на винесення судового рішення по своїй справі, перебуваючи під вартою і вчинили новий злочин, а до другої – лише ті, що у

звітний період та під час вчинення злочину вже відбували один із зазначених видів покарання.

Зокрема, по першій представленій позиції таких осіб у 2018 році виявилось 216, 14 – вчинили злочини невеликої тяжкості, 160 – середньої тяжкості, 41 – тяжкі злочини, 1 – особливо тяжкі. Серед усіх цих осіб лише 5 жінок та 3 неповнолітні особи. З 216 осіб лише четверо засуджені за насильницькі дії, що відносяться до злочинів проти життя та здоров'я особи (ст. 115 – 145 КК), усі – за умисні тяжкі тілесні ушкодження (ч.2 ст.121 КК), решта 212 осіб – за злочини проти правосуддя (106), злочини проти власності (51), злочини у сфері обігу наркотичних засобів ... (41), злочини проти авторитету органів державної влади ... (6), проти громадської безпеки (3) тощо.

По другій представленій у звіті позиції, засуджених осіб у 2018 році виявилось 177, 13 – вчинили злочини невеликої тяжкості, 143 – середньої тяжкості, 20 – тяжкі злочини, 1 – особливо тяжкі. Серед них 1 жінка і 3 неповнолітні особи. Зі 177 осіб, 5 засуджені за злочини проти життя та здоров'я особи (ст. 115 – 145 КК), з них 1 – за умисне вбивство (ч. 1 ст. 115), 3 – за умисне тяжке тілесне ушкодження (ч. 2 ст. 121), 1 – за умисне легке тілесне ушкодження (ч. 2 ст. 125). Решта 172 особи – за злочини проти правосуддя (104), злочини у сфері обігу наркотичних засобів ... (36), злочини проти власності (22), злочини проти авторитету органів державної влади ... (6) тощо.

Звісно, наведені дані підтверджують не відсутність насильства в УВП, а високий рівень латентності цих злочинів. Саме тому, на нашу думку, для дослідження процесів запобігання цим видам злочинної активності мають використовуватись насамперед методи кримінологічного моделювання.

Сучасна парадигма наукового дослідження полягає в тому, що реальні об'єкти замінюються їх спрощеними уявленнями, абстракціями (моде-

лями), що обираються таким чином, щоб у них була відображена сутність явища, ті якості початкових об'єктів, які є істотними для розв'язання поставленої проблеми. В практичній діяльності мета побудови моделі – розв'язання певної проблеми реального світу, яку затратно, не вигідно або неможливо вирішити, проводячи експерименти в реальних умовах. Саме зважаючи на високий рівень латентності проявів насильства в УВП, вважаємо, що кримінологічне моделювання є найбільш результативним методом розв'язання проблеми.

Реальні об'єкти та ситуації зазвичай є складними, і моделі потрібні для того, щоб обмежити цю складність, отримати можливість зрозуміти ситуацію, зрозуміти тенденції її зміни (спрогнозувати майбутню поведінку аналізованої системи), прийняти рішення по зміні майбутньої поведінки системи та перевірити його. Розуміння одночасного розвитку в часі багатьох процесів, що здійснюють взаємовплив, є для людини складним завданням. Модель дозволяє зрозуміти складні системи, передбачити їх поведінку та розвиток процесів у різних ситуаціях та, нарешті, дає можливість змінювати параметри та навіть структуру моделі, щоб спрямувати ці процеси в бажане русло. Моделі дозволяють оцінити ефект змін, що плануються, виконати порівняльний аналіз якості можливих варіантів рішень.

Так в Україні вже було зроблено перші кроки щодо створення моделі процесу запобігання злочинності. Зокрема, О.О. Білоусова у своєму дисертаційному дослідженні з теми «Кримінологічна модель протидії злочинності в Україні» справедливо наголошує, що при створенні логіко-математичних моделей соціальних процесів (зокрема, запобігання злочинності – авт.) виникає багато труднощів. Основними їх причинами є значна параметричність, динамічна нестійкість соціальних процесів, їх багаторівневість і різномасштабність, слабка формалізованість багатьох

параметрів, необхідність урахування соціально-психологічних факторів (таких, як співвідношення особистих і групових інтересів, особливості індивідуальної і національної психології при прийнятті рішень та ін.), слабка передбачуваність «людського фактору» і т.п. З погляду логіко-математичного моделювання соціальні системи протидії злочинності відносяться до широкого класу багатоконпонентних нелінійних динамічних систем розподіленого типу [1, с. 149-150].

Існує думка, що моделювання динаміки нелінійних систем слід проводити на основі використання багатомірних диференціальних рівнянь, різницевих рівнянь, математичного апарату теорії катастроф, математичного апарату теорії самоорганізованої критичності, аналізу систем з хаосом і реконструкції стійких станів за часовими рядами [10, с. 128]. На думку О. О. Білоусової, найчастіше для моделювання таких систем використовуються диференціальні рівняння, що описують динаміку зміни фазових змінних розглянутої системи [1, с. 159].

Грунтовне дослідження проблем кримінологічного моделювання на базі власноручно зібраних та проаналізованих даних, а також вітчизняних та закордонних наукових публікацій було проведене М. О. Ларченко. Зокрема, дослідницею було запропоновано в межах кримінологічного моделювання вирішення завдань ефективного розподілу ресурсів поліції, оптимізації її структури, державного фінансування територіальних підрозділів тощо [5, с. 294].

Втім, кримінологічне моделювання запобігання насильству в УВП має свою специфіку, яка без сумніву повинна знайти своє відображення під час визначення в динаміці суспільних змін стійких зв'язків, які дозволяють за даних умов досягти здатності до розвитку і стабільності. Подібні дослідження мають бути спрямовані на розробку понятійного апарату, методології, моніторинг і

діагностику суспільного стану, моделі системи керування.

Для системи УВП характерними є наступні ознаки: 1) закритість, тобто обмежене коло учасників взаємодії; 2) примусовий характер взаємодії; 3) від початку нерівність учасників взаємодії; 4) досить часта зацікавленість у приховуванні негативних та / або злочинних явищ у спільноті як з боку засуджених так і з боку персоналу УВП; 5) регламентованість обов'язків та дій персоналу актами нормативно-правового характеру; 6) упередженість обох сторін взаємодії.

Запобіжний вплив у практично замкненій системі подібний до процесу спілкування у тій чи іншій структурі. Саме цей процес взаємодії має стати основою позитивного розвитку засуджених. Потреба у взаємодії пов'язана з потребою (можливо, підсвідомою) у самовиразі та своєрідній психотерапії на основі світоглядної єдності.

Існують вже розроблені математичні моделі процесу спілкування [6, с. 448-467], основу яких можна використати для розробки моделі запобігання насильству в УВП. Г. П. Повещенко пропонує формалізувати процес спілкування у вигляді системи диференціальних рівнянь.

Ми можемо прийняти за основу наступні позначення: X – група засуджених, які є стійкими прихильниками ідеї злочинного способу життя та застосування грубого фізичного насильства в УВП; Y – група засуджених, що усвідомлено стали на шлях виправлення та не застосовують насильство під час перебування в УВП; Z – група засуджених, які застосовують насильство епізодично, переважно під впливом зовнішніх обставин і не визначились щодо подальшого способу життя.

$$\frac{dX}{dt} = \frac{X}{T_s} \frac{YZ_s - Y_s Z}{N^2};$$

$$\frac{dY}{dt} = \frac{Y}{T_s} \frac{X_s Z - X Z_s}{N^2};$$

$$\frac{dZ}{dt} = \frac{Z}{T_s} \frac{X Y_s - X_s Y}{N^2}.$$

Тут T_s - масштаб часу, наприклад час спілкування (взаємодії) між засудженими різних груп; X_s , Y_s , Z_s - координати стаціонарного стану описуваної рівняннями системи; N – сумарна кількість засуджених, що беруть участь у взаємодії (є постійною на певному інтервалі часу):

$$X + Y + Z = N; \quad \frac{dX}{dt}, \frac{dY}{dt}, \frac{dZ}{dt}$$

- швидкості змін у складі кожної з груп засуджених. Їх сума дорівнює нулю, зростання кількості прихильників однієї групи викликає зменшення кількості прихильників іншої.

Втім представлення процесу запобігання насильству в УВП у контексті взаємодії між засудженими, прихильниками різних ідей, представляється значною мірою штучним, тому стає очевидною необхідність врахування так званих регуляторних процесів. Враховуючи особливості розглядуваної системи, уявляється, що вплив на процес сприйняття засудженими тієї чи іншої з представлених ідей чинить їх взаємодія з персоналом УВП. Зокрема, рушійні сили процесів регуляції можна формалізувати наступним чином:

$$\frac{dX}{dt} = \frac{X}{T_s} \frac{YZ_s - Y_s Z}{N^2} + p \frac{X}{T_s} \frac{Y(Z_s - Z)}{N^2};$$

$$\frac{dY}{dt} = \frac{Y}{T_s} \frac{X_s Z - X Z_s}{N^2} + q \frac{Y}{T_s} \frac{X(Z_s - Z)}{N^2};$$

$$\frac{dZ}{dt} = \frac{Z}{T_s} \frac{X Y_s - X_s Y}{N^2} - (p + q) \frac{X Y}{T_s} \frac{(Z_s - Z)}{N^2}$$

Параметри p , q – є чинниками зворотного зв'язку, який враховує відстань між поточним станом систе-

ми і стаціонарним. Формалізація моделі здійснена згідно [6, с. 454].

Процес запобігання насильству в УВП має тісний зв'язок з поняттями виправлення та ресоціалізації засуджених, а саме: має спільну мету та спільні засоби досягнення результатів. Правовою основою цих процесів в УВП є Кримінально-виконавчий кодекс України (КВК). Стаття 6 зазначеного Закону визначає виправлення засудженого як процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослужної поведінки. Ресоціалізацією ж законодавець вважає свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві. Необхідною умовою ресоціалізації є виправлення засудженого.

Законодавець також перелічує основні засоби виправлення і ресоціалізації засуджених, якими є: встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), пробація, суспільно-корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив. Зазначені засоби застосовуються з урахуванням виду покарання, особистості засудженого, характеру, ступеня суспільної небезпеки і мотивів вчиненого кримінального правопорушення та поведінки засудженого під час відбування покарання [4].

Запобігання насильству в УВП має ряд важливих для процесу моделювання характеристик:

1) спрямованість на досягнення конкретних цілей – зокрема, мети зниження рівня насильства в УВП до соціально толерантного;

2) необхідність координування взаємопов'язаних дій – наявність чіткого плану та системи запобіжного впливу (виправлення засуджених) в УВП;

3) обмеженість взаємодії у часі й унікальність характеру та історії

кожного засудженого (об'єкта впливу).

Запобігання насильству в УВП націлене на отримання певних результатів. Для того щоб досягти конкретних цілей, необхідне планування запобіжних заходів. У комплексі взаємопов'язаних цілей запобігання є головна мета і є проміжні цілі. Запобігання насильству в УВП включає значну кількість взаємопов'язаних дій та етапів. Ці зв'язки можуть бути як очевидними так і прихованими. Якщо на різних етапах реалізації запобіжної роботи порушується логічний зв'язок і синхронізація дій, досягнення головної мети може опинитись під загрозою зриву. Таким чином, запобіжна діяльність – це динамічна система, яка потребує особливих підходів до своєї реалізації в межах УВП.

Проміжок часу, відведений для впливу на конкретного засудженого, завжди обмежений. План запобігання насильству в УВП є повним ризику і невизначеності. Тому керування ризиками, на думку В. М. Томашевського – це фундамент процесів керування проектами. Ризик можна визначити як вплив негативних подій та їх наслідків. Для мінімізації ризиків необхідно ідентифікувати сферу потенційного ризику, визначити ймовірність його виникнення і потенційні наслідки. Для керування ризиками слід проаналізувати великий обсяг інформації різних видів і оцінити ситуацію з урахуванням особистого досвіду. Часто така оцінка суб'єктивна і не враховує ступінь невизначеності фактора ризику. В результаті створюється неповна, а часом і неточна, картина [9, с. 325].

Необхідно визначити, в яких ситуаціях може виникнути ризик, зрозуміти його природу та оцінити його ймовірність. Керування ризиками, на думку фахівців, визначається як систематичний процес, пов'язаний з ідентифікацією, аналізом ризиків і прийняттям рішень, що забезпечують мінімізацію негативних наслідків настання ризикових подій і максимі-

зацію ймовірності наслідків настання позитивних подій [9, с. 326].

Аналіз ризиків можна виконати за допомогою моделі. Для цього пропонується реалізувати такі заходи:

1) для встановлення результативності окремих запобіжних заходів створюють процедури введення випадкових величин із заданими законами розподілу ймовірностей;

2) для визначення впливу ймовірностей на результати реалізації заходів проводять аналіз ризиків за допомогою методу статистичного моделювання;

3) для здійснення аналізу впливу невизначеностей на результат виконання проекту формують звіти про реалізацію основних запобіжних заходів.

Під час аналізу ризиків необхідно враховувати рівень ризику прийняття певного рішення в реальних умовах, що характеризуються неповнотою, невизначеністю та неточністю інформації. Тому поряд з традиційними методами імітаційного моделювання необхідно застосовувати методи ситуаційного моделювання і теорії ризиків. Слід також враховувати, що аналіз та оцінка ризиків часто мають суб'єктивний характер.

Якщо об'єктом моделюючого впливу ми визначаємо запобігання насильству як явищу в УВП, то перш за все необхідно визначитись з параметрами запобіжного впливу. При цьому варто відзначити, що параметр – це характеристика об'єкту, те, що може змінюватись поза ним. Параметри моделі часто називають факторами, вони є для об'єкта статичними величинами, які можуть змінюватись дослідником у різних прогонах моделі.

Фахівці ділять параметри на прості і динамічні. Простий параметр – це константа. Уявляється, що значення простого параметру не змінюється при виконанні моделі, але різні прогони моделі (наприклад, при імітаційному моделюванні) можуть виконуватись при різних значеннях простого параметру. Динамічний па-

раметр має зовсім іншу природу. Звернення до нього при виконанні моделі викликає виконання певного коду (функції). Іншими словами, кожного разу при використанні такого параметру (при доступі до нього) його значення перераховується [2, с. 86-87].

У даному випадку об'єктом кримінологічного моделювання є запобіжний вплив, що здійснюється по відношенню до осіб, які перебувають в УВП. Основними динамічними параметрами такого впливу є ефективність виправлення та ефективність ресоціалізації засуджених. У такий спосіб мета запобігання насильству в УВП збігається з основною метою кримінального покарання, що закріплена в статті 50 Кримінального кодексу України, де йдеться не лише про виправлення засуджених, а й про запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами [3]. Тобто існує складова мети покарання у вигляді спеціальної та загальної превенції.

Особливістю ж саме запобігання насильству в УВП є спрямованість дій персоналу на корегування поведінки засудженого в бік зменшення або нівелювання актів агресії, що тягнуть за собою прояви насильства в УВП по відношенню до інших засуджених або до представників адміністрації УВП. Представляється, що саме свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства і, як наслідок, готовність до повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя, є тим, на що в першу чергу має бути спрямованою діяльність персоналу УВП у контексті запобігання насильству.

Таким чином, кримінологічне моделювання цього процесу повинно включати: акти спілкування та взаємодії між засудженими з різним ступенем «кримінальної зараженості» та між засудженими та представниками персоналу УВП; процедури регуляції такої взаємодії з боку адміністрації

УВП з метою ресоціалізації засуджених; ретельне планування заходів з оцінкою можливих ризиків окремих запобіжних заходів; обов'язкове урахування (включення в модель) соціально-психологічних факторів, у тому числі викликаних перебуванням частини засуджених у тривалій психотравмуючій ситуації виправного впливу.

Список використаних джерел

1. Білоусова О.О. Кримінологічна модель протидії злочинності в Україні [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Олена Олександрівна Білоусова; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2012. – 227 с.
2. Карпов Ю. Имитационное моделирование систем. Введение в моделирование с AnyLogic 5. – СПб.: БХВ-Петербург, 2005. – 400 с.
3. Кримінальний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. (Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст. 131). Редакція від 11.01.2019 [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кримінально-виконавчий кодекс. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон від 11.07.2003 № 1129-IV. (Відомості Верховної Ради України, 2004, № 3-4, ст. 21). Редакція від 04.11.2018 [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до джерела <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
5. Ларченко М. О. Кримінологічне моделювання та прогнозування злочинної поведінки: монографія. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019 – 357 с.
6. Повеценко Г. П. Систематика суспільної поведінки. Поняття. Тлумачення. Моделі: Монографія. – Київ: Наук. думка, 2012. – 616 с.
7. Сайт Державної судової адміністрації. Розділ: Судова статистика. 2018 рік. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2018
8. Сорока К. О. Основы теории систем і системного аналізу: Навч. посібник, 2-е вид. перероб. та випр. – Х.: Тимченко, 2005. – 288 с.
9. Томашевський В. М. Моделирование систем. – К.: Видавнича група ВНУ, 2005. – 352 с.
10. Холоднюк М. Методы анализа нелинейных динамических моделей / М. Холоднюк, А. Клич, М. Кубичек, М. Марек – М.: Наука, 1986. – 363 с.

Михайлик О. Г. Кримінологічне моделювання запобігання насильству в установах виконання покарань

В статті доведено, що кримінологічне моделювання запобігання насильству в УВП повинно включати: акти спілкування та взаємодії між засудженими з різним ступенем «кримінальної зараженості» та між засудженими та представниками персоналу УВП; процедури регуляції такої взаємодії з боку адміністрації УВП з метою ресоціалізації засуджених; ретельне планування заходів з оцінкою можливих ризиків окремих запобіжних заходів; обов'язкове урахування (включення в модель) соціально-психологічних факторів, у тому числі викликаних перебуванням частини засуджених у тривалій психотравмуючій ситуації виправного впливу.

Ключові слова: кримінологічне моделювання, запобігання насильству, виправлення, ресоціалізація, системний підхід, оцінка ризиків.

Михайлик А. Г. Криминологическое моделирование предотвращения насилия в учреждениях исполнения наказаний

В статье доказано, что криминологическое моделирование предупреждения насилия в УИН должно включать: акты общения и взаимодействия между осужденными с разной степенью «уголовной зараженности», а также между осужденными и представителями персонала УИН; процедуры регуляции такого взаимодействия со стороны администрации УИН с целью ресоциализации осужденных; тщательное планирование мероприятий с оценкой возможных рисков отдельных профилактических мероприятий; обязательный учет (включение в модель) социально-психологических факторов, в том числе вызванных пребыванием части осужденных в длительной психотравмирующей ситуации исправительного влияния.

Ключевые слова: криминологическое моделирование, предупреждение насилия, исправление, ресоциализация, системный подход, оценка рисков.

Mikhailik O. Criminological modeling of violence prevention in penitentiary institutions

It is proved in the article that criminological modeling of prevention of violence in penitentiary institutions should include: acts of communication and interaction between convicted persons with different degrees of "criminal infection" and between prisoners and representatives of personnel of penitentiary institutions; procedures for regulating such interaction by the administration of penitentiary institutions in order to re-socialize convicts; careful planning of measures to assess the possible risks of certain precautionary measures; compulsory consideration (inclusion in the model) of socio-psychological factors, including those caused by the presence of part of the convicts in the long-term traumatic situation of corrective action.

Key words: criminological modeling, prevention of violence, correction, re-socialization, system approach, risk assessment.